

2011-2019 YILLARI ARASI TÜRKİYE'DE ORGANİZE VE NİTELİKLİ DOLANDIRICILIK SUÇLARININ EKONOMİ VE AİLE KURUMLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ¹

EVALUATION OF ORGANIZED AND QUALIFIED FRAUD IN TERMS OF ECONOMY AND FAMILY INSTITUTIONS BETWEEN THE YEARS OF 2011-2019 IN TURKEY

Öykü IRMAK

Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırıkkale/Türkiye
ORCID ID: 0000-0003-0946-8673

Prof. Dr. Sıtkı YILDIZ

Kırıkkale Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Kırıkkale/Türkiye
ORCID ID: 0000-0003-4124-512X

Cite As Irmak, Ö. & Yıldız, S. (2021). "2011-2019 Yılları Arası Türkiye'de Organize Ve Nitelikli Dolandırıcılık Suçlarının Ekonomi Ve Aile Kurumları Açısından Değerlendirilmesi", *International Academic Social Resources Journal*, (e-ISSN: 2636-7637), Vol:6, Issue:23, pp:382-394

ÖZET

Organize ve nitelikli dolandırıcılık suçlarının faileri ekonomik çıkar amacı gütmekte ve hileli davranışlarla insanların zafiyetlerini kullanmaktadır. Bu türden suç organizasyonları; haksız kazanç elde edilmesi, gelir adaletsizliği, yoksulluk, bürokratik işlerin sekteye uğraması, ailelerin parçalanması gibi toplumu derinden etkileyen sosyal sorunların tetikleyicisi olmuştur. Bu çalışmanın amacı, 2011-2019 yılları arası Türkiye'de organize ve nitelikli dolandırıcılık suç verilerinin ekonomi ve aile yapısı açılarından sosyal bütünleşme ve çözülme bağlamında analiz edilmesidir. Bu amaçla 2011-2019 yılları arasında Emniyet Genel Müdürlüğü'nün yayımlanmış olduğu suç istatistikleri incelenmiş olup nicel ve nitel analizler yapılmıştır. Çalışmada hem organize suç hem de nitelikli dolandırıcılık suçu ele alınmıştır. Araştırma bulgularına göre organize suç ve nitelikli dolandırıcılık operasyonları daha çok ekonomik olarak gelişmiş ticaret ve sanayinin yoğun olduğu illerde yapılmaktadır. Her iki suç türünde yaş olarak 31-45 yaş aralığı, eğitim olarak ise ilköğretim seviyesi yoğunluk göstermektedir. Bu türden suçların yaygınlığı mikro ve makroekonomik yapıyı bozmakta ve aile yapılarını olumsuz etkilemektedir.

Anahtar Kelimeler: Organize suç, nitelikli dolandırıcılık, sosyal çözülme, suç sosyolojisi

ABSTRACT

The perpetrators of organized and qualified fraud crimes pursue economic gain and exploit the weaknesses of people with fraudulent behavior. Such criminal organizations; It has been the trigger of social problems that deeply affect the society, such as gaining unfair income, income injustice, poverty, interruption of bureaucratic work, and the disintegration of families. The purpose of this study is to analyze the datum of organized and qualified fraud from the perspectives of economy and family structure in the context of social integration and disintegration between the years of 2011-2019 in Turkey. For this purpose, crime statistics published by the General Directorate of Security between these years were analyzed and quantitative and qualitative analyzes were made. Organized crime and qualified fraud crime were discussed together in the study. According to the research findings, organized crime and qualified fraud operations are mostly carried out in economically developed provinces where trade and industry are concentrated. In both types of crime, the range of 31-45 in terms of age and the primary level in terms of education are concentrated. The prevalence of such crimes disrupts the micro and macroeconomic structure and affects family structures negatively.

Key words: Organized crime, qualified fraud, social dissolution, sociology of crime

1. GİRİŞ

Bu çalışmanın verileri Türkiye'de 2011-2019 yılları arasında Emniyet Genel Müdürlüğü'nün yayımlanmış olduğu suç istatistiklerine dayanmaktadır. Literatürde organize suç olgusu yerine mafya, çete, illegal suç, şebeke gibi kavramlar kullanılsa da TCK'da suç örgütü olarak geçmektedir. Bu yüzden çalışmada örgütlü suç kavramı kullanılmaktadır. Organize suç olgusu karmaşık bir yapıya sahip olduğundan tek bir tanımı yoktur. Dolayısıyla birden çok tanım verilmiş olup bu tanımları oluşturan kıstaslar belirlenerek organize suç kavramsal olarak açıklanmıştır. Genel olarak tanımını şu şekilde ifade edebiliriz: En az üç kişinin hiyerarşik bir yapılanma içerisinde illegal yollarla haksız kazanç sağlamak için gerçekleştirmiş oldukları eylemlerdir. Çalışmada organize suç ve nitelikli dolandırıcılık suçu birlikte ele alınmıştır. Nitelikli dolandırıcılık suçu mali suçlar arasında yer almaktadır. Birlikte ele alınmasının temel sebebi organize suçun bünyesinde ekonomik suçları barındırmasıdır. İki suç türünde de amaç, haksız ekonomik çıkar sağlamaktır. TCK'da nitelikli dolandırıcılık halleri ile ilgili hususlara yer verilmiştir. Nitelikli dolandırıcılık maddi bir çıkar sağlamak suretiyle aldatmak için yapılan kasıtlı eylemlerdir. Bu suç türü güven ihlaline dayalı bir suçtur ve toplumda suça maruz kalma korkusunu beraberinde getirmektedir. Çalışmada nitelikli dolandırıcılık suçlarının organize bir şekilde yapılıp yapılmadığından ziyade iki suç türünün de topluma verdiği hasar konu edinilmiştir.

¹ Bu makale; Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı'nda Öykü Irmak tarafından yazımı devam eden "Türkiye'de Organize Dolandırıcılık Suçlarının Sosyolojik Açısından İncelenmesi, 2010-2020 Arası" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Türk toplum yapısını oluşturan sosyal sistemler vardır. Toplumdaki aile, ekonomi, siyaset, din gibi her bir kurum sosyal bir sistemdir ve birbiri ile ilintilidir. Bu sistemlerde meydana gelen bir bozulma diğer sistemleri de etkiler. Organize suç ve nitelikli dolandırıcılık suçu gelir dağılımını olumsuz anlamda etkiler. Bu etki başta ekonomi ve aile kurumu olmak üzere diğer sosyal sistemler üzerinde de sosyal düzeni bozar.

1.1. Araştırmanın amacı

Araştırmanın temel amacı, suç olgusunun toplumsal değişimdeki rolünü tespit etmektir. Bu genel amaçtan hareketle, topluma yönelik norm bozukluklarını anlayabilmek ve çözüm önerileri sunabilmek için organize suç ve nitelikli suç istatistikleri üzerinde analizler yapılmıştır. Bu çalışmada aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır:

- ✓ Organize suç ve nitelikli dolandırıcılık suçlarının en fazla hangi illerde işlenmiştir?
- ✓ Bu tür suçlara iştirak edenlerin eğitim ve yaş durumları nedir?
- ✓ Şüpheli ve operasyon sayıları nelerdir?
- ✓ Bu tür suçların makroekonomik yapıyı ve aile ile eğitim gibi toplumsal kurumları nasıl etkilemektedir?

2. YÖNTEM

Bu çalışma suç sosyolojisi kapsamında nicel yöntemi kullanan bir araştırmadır. Bu amaçla Emniyet Genel Müdürlüğü'nün resmi web sayfalarından organize suç ve nitelikli dolandırıcılık istatistiklerinden faydalanılmıştır. Organize suç konusunda; eğitim, yaş, olay ve şüpheli sayıları ile en fazla hangi illerde bu türden suçların işlendiğine yönelik veriler değerlendirmeye alınmıştır. Ancak nitelikli dolandırıcılık suçlarında 2011-2019 yılları arasındaki yaş ve eğitim verileri ile organize suçlarda 2017-2019 yılları arasındaki yaş ve eğitim verileri yayınlanmadığı için çalışmaya eklenememiştir.

2.1. Araştırmanın modeli

Araştırmamız tarama (survey) modeline dayanmaktadır. Nicel araştırma yaklaşımları arasında yer alan tarama modeli; belli bir grubun özellikleri ile tutum ve davranışlarını belirlemek için yapılan tanımlayıcı türde bir araştırma şeklidir. Tarama araştırmaları geniş grupları kapsar ve daha çok “ ne, nerede, ne zaman, hangi sıklıkta, hangi düzeyde nasıl” gibi soruların cevaplandırmasına olanak sağlar. Tarama araştırmalarının amacı sıklıkla araştırma konusu ile ilgili var olan durumun fotoğrafını çekerek bir betimleme yapmaktır (Usta, 2016:126).

2.2. Verilerin toplanması ve analizi

Emniyet Genel Müdürlüğü'nün resmi web sayfalarından 2011-2019 yıllarına ait organize suç ve nitelikli dolandırıcılık istatistikleri yukarıda sayılan araştırmanın amaçlarına uygun olarak değerlendirmelere tabi tutulmuştur. Veri toplama işlemi Ocak-Şubat 2021 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. 2020 istatistikleri henüz yayınlanmadığı için bu çalışmanın kapsamına dâhil edilmemiştir. Toplanan istatistiksel veriler, il bazında; nüfusa göre suç ve suçlu oranları, illerin coğrafi ve jeopolitik konumları ile ekonomik statüleri göz önünde tutularak analizler yapılmıştır. Ayrıca suça katılım ile yaş ve eğitim düzeyleri arasındaki ilişkiler Microsoft Excel programı aracılığıyla tablo ve grafikler yapılarak analiz edilmeye çalışılmıştır.

3. ORGANİZE SUÇ

Organize suç olgusu yapısı gereği karmaşık bir yapıya sahip olduğundan tek bir tanımı yoktur. Son derece geniş ve kapsamlı olan bu suç türü ülkeden ülkeye değişmekte ve değişen dünya, ilerleyen teknoloji ile birlikte kendisini güncelleyen bir yapılanmadır. Organize suç, elde edilmesi hedeflenen ekonomik çıkarlara ulaşmak için daha elverişli ortam oluşturulması amacıyla kurulmuş örgüt faaliyetlerini ifade etmektedir. Hukuki perspektiften bakıldığında “organize suç” kavramının; mafya, çete, yer altı dünyası, örgütlü suç, gizli topluluk gibi terimlerle anılsa da Türk Ceza Kanun'da mafya, çete gibi kavramlar geçmez. Türk Ceza Kanunu'nun 4422 sayılı yasanın 1.maddesinde “çıkar amaçlı suç örgütü”; “doğrudan veya dolaylı bir biçimde bir kurumun, kuruluşun veya teşebbüsün yönetim ve denetimini ele geçirmek, kamu hizmetlerinde, basın ve yayın kuruluşları üzerinde ihale, imtiyaz ve ruhsat işlemlerinde nüfuz ve denetim elde etmek ekonomik faaliyetlerde kartel ve tröst yaratma, madde ve eşyanın azalmasını ve darlığını, fiyatların düşmesini veya artmasını temin etmek kendilerine veya başkalarına haksız çıkar sağlamak, seçimlerde oy elde etmek veya seçimleri engellemek maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak suretiyle yıldırma veya korkutma veya sindirme gücünü kullanarak suç işlemek için kurulan örgüt” şeklinde

tanımlanmaktadır. Suç örgütü kavramı, tam olarak gündelik hayattaki mafya, çete kavramlarının hukuk dilindeki yeridir. Bir yapının suç örgütü sayılması için en az üç kişinin örgüt kurma iradesi, bu iradenin suç işlemek amacıyla tezahür etmesi ve ortaya konulan suç işleme iradelerinin elverişli vasıtalar kullanması gerekir. Örneğin internet üzerinden organize bir şekilde dolandırıcılık yapıyorsa dolandırabilme yeteneğine ve araçlarına sahip üç kişinin bir arada bulunması gerekmektedir.

Organize suç, İçli'ye (2016: 298) göre "Kazanç elde etmek için hiyerarşik bir yapı oluşturan kişilerin fonksiyonel bir iş bölümü çerçevesinde bir araya gelmeleridir." Bozkurt'a (2018:191) göre ise "kaçakçılık, uyuşturucu satışı, kadın ticareti gibi alanlarda faaliyette bulunan değişik örgütler arasında koordineli bir biçimde grup halinde gerçekleştirilen suçlardır."

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı gibi organize suç örgütlerinin nihai amacı; güç ve para elde etmektir. Buldukları bölgede sürekliliklerini sağlayabilmek ve teşkilatlanabilmeleri için yasal olmayan yollarla piyasadaki değerinden daha ucuz malların (uyuşturucu, mühimmat, silah...) teminini sağlarlar. Ayrıca dolandırıcılık ve haraç toplama yöntemleri ile haksız kazanç da sağlanmaktadır. Daha sonra mağdur olduğunu düşünen, bölge halkına yardım ederler. Devletin adaleti tam sağlamadığını düşünen kimseler için sözde adalet dağıtıcı edasıyla suç işlemekte ve insanları kendilerine borçlu bırakmaktadırlar. Suç örgütleri, saygınlık kazanmak ve kısa yoldan zenginleşmek için suç yelpazesini (şiddet, tehdit, yağmalama, adam öldürme vb.) oldukça geniş tutmaktadır. Elde edilen gelir, kara para aklama yolu ile paravan şirketler üzerinden meşru bir yolla elde edilmiş izlenimi uyandıracak şekilde uyarlanmaktadır. Esasen suç işlemek suretiyle elde edilen ekonomik kazancın meşru yollarla kazanılmış şekilde gösterilerek ekonomik sisteme sokulması, toplum barışını ve hukuk güvenliğini de sarsmaktadır.

EGM-KOMDB Raporu'na (2019:93) göre "çıkar elde etmek maksadıyla varlığını sürdüren suç örgütleri amaca ulaşabilmek için toplumun yaşam alanı içerisindeki her türlü gelişmeyi takip ederek organizasyon yapısını ve örgütün hareket tarzına yönelik stratejilerini güncelleyebilmektedir. Organize suç örgütlerinin, toplumsal değişiklikler kapsamında kendi içyapısında gerçekleştirdiği güncellemeler ile birçok suç başlığı altında illegal faaliyetler yürüttüğü görülmektedir. Organize suçluluk bu yapıyla; toplumu her geçen gün daha fazla etkileyen demokratik normların bozulmasına toplum ve devlet otoritesinin saygınlığının yitirilmesine neden olan bir suç türü olarak karşımıza çıkmaktadır."

Organize suç örgütlerinin yapılanmasında önemli olan bir diğer husus hiyerarşidir. Örgüt lideri ve üyeleri arasında görev dağılımına ve kaç yıl süre ile hizmet ettiklerine bağlı olarak bir hiyerarşi mevcuttur. En üstte lider konumunda yer alan *boss* vardır. Onun altında teşkilatın çalışma alanlarına göre *underboss* yani *şef yardımcıları* bulunur. Şef yardımcılarının bir kademe altında ise *komutanlar* vardır. Bu teşkilatlanmanın tümü *konsey* terimiyle ifade edilir. (Özerkmen, Kâhya, 2008:6). Burada önemli olan husus yapılan organizasyonlarda bilgi güvenliğinin sağlanmasıdır. Örgütün güvenliği ve sürekliliği bilgilerin dışarıya sızdırılmaması yoluyla sağlanır. Örgüt içi güven ve dayanışma bu tür yapılar için son derece önemlidir. Suç örgütleri ancak bu sayede hem varlığını devam ettirmekte hem de gelişip büyüebilmektedir.

Organize suç örgütlerinin evrensel özellikleri olsa da içerisinde yer aldıkları ülkenin sosyal, kültürel ve ekonomik yapısından etkilenir. Günşen İçli'ye göre, (2016:307) aşağıda belirtilen nitelikler Türkiye'de organize suç örgütlerinin tipik özellikleridir:

- ✓ Örgütün çekirdek kadrosunu oluşturan kişiler arasında kan bağıının olması,
- ✓ Koyu renk takım elbise, kısa saç kirli sakal örgütün bütünlüğünün bir sembolü olarak yaygındır.
- ✓ Kamuoyuna sempatik görünme amacıyla iş adamı görüntüsünde tehdit ve sindirme yoluyla elde ettikleri paraların bir kısmıyla yardım yaparlar.
- ✓ Örgütün liderleri devletteki etkin görevlileri yanlarına çekmeye çalışırlar.
- ✓ Örgüt liderlerinin yurt içi ve dışında paravan şirketleri vardır.
- ✓ Örgüt liderleri sivil toplum kuruluşlarında ve finans sektöründe faaliyet göstererek örgüte yasal bir görüntü vermeye çalışırlar.
- ✓ Uyuşturucuya karşı bir görüntü vermekle birlikte uyuşturucu faaliyetinden elde edilen haksız kazançtan pay alırlar.
- ✓ Devletin birimleriyle saygılı ve ölçülü bir davranış sergilerler.

- ✓ Aralarında anlaşmazlık olanların sorunlarını çözerek bu yolla adaleti sağlayıcı, koruyucu, arkadaş, dost ve danışman görünümü sergilerler.
- ✓ Genelde silah taşırlar.

Organize suç kapsamlı ve tanımlaması güç bir yapıya sahiptir. Bu itibarla en fazla kabul görmüş bir tanım sunmak yerinde olacaktır. Organize suçlar; gayrimeşru yollarla para ve güç elde etme amacıyla, hiyerarşik bir yapı içerisinde, ideolojik amaçları olmayan, süreklilik sağlayan, tekeli bir yaklaşıma sahip olan en az üç kişinin gerçekleştirmiş oldukları eylemlerdir.” Buna ek olarak sınırlı sayıda ve belirlenen kriterlere (akrabalık, etnik köken, sabıka kaydı, güvenilir olması gibi) sahip olması gerekir. Organize suç örgütlerinin işleyişi kurallar ve düzenlemelere tabidir. Bu kurallar örgütün sürekliliğini sağlar. Kaidelere uymayan üyeler cezalandırılır bu ceza ölüm de olabilmektedir (Abadinsky, 2007:3-4).

4. NİTELİKLİ DOLANDIRICILIK

Dolandırıcılık, Türk Ceza Kanunu’nda tarif edildiği şekliyle hileli davranışlarla bir kimseyi aldatma, başka bir kişinin zararına olacak şekilde kendisine veya başkasına yarar sağlamak amacıyla gerçekleştirilen eylemlerdir (TCK, 157. Madde)

Nitelikli dolandırıcılık ise aynı kanununun 158. Maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre eğer dolandırıcılık suçu aşağıdaki özellikleri taşırsa nitelikli dolandırıcılık suçu işlenmiş sayılmaktadır:

- ✓ Dini inanç ve duyguların istismar edilmesi suretiyle,
- ✓ Kişinin içinde bulunduğu tehlikeli durum veya zor şartlardan yararlanmak suretiyle,
- ✓ Kişinin algılama yeteneğinin zayıflığından yararlanmak suretiyle,
- ✓ Kamu kurum ve kuruluşlarının, kamu meslek kuruluşlarının, siyasi parti, vakıf veya dernek tüzel kişiliklerinin araç olarak kullanılması suretiyle,
- ✓ Kamu kurum ve kuruluşlarının zararına olarak,
- ✓ Bilişim sistemlerinin, banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması suretiyle,
- ✓ Basın ve yayın araçlarının sağladığı kolaylıktan yararlanma suretiyle,
- ✓ Tacir veya şirket yöneticisi olan ya da şirket adına hareket eden kişilerin ticari faaliyetleri sırasında kooperatif yöneticilerinin kooperatifin faaliyeti kapsamında,
- ✓ Serbest meslek sahibi kişiler tarafından mesleklerinden duyulan güvenin kötüye kullanılması suretiyle,
- ✓ Banka veya kredi kurumlarınca tahsis edilmemesi gereken bir kredinin açılmasını sağlamak maksadıyla,
- ✓ Sigorta bedelini almak maksadıyla,

Tümerkan’a (1987:1) göre “Geniş anlamıyla ele alındığında, dolandırıcılık bir kimsenin herhangi bir hileli vasıtayla düşürülerek belirli bir zarara uğratılmasıdır. Bu zarar ilke olarak malvarlığı hakları üzerinde meydana gelir. Dar anlamıyla ele alındığında ise, dolandırıcılık kanunda açıkça belirtilmiş ve temelde aldatmaya dayanan unsurlarının gerçekleştirilmesi suretiyle bir kimsenin zararına başka bir kimseye haksız bir yarar sağlamak olarak tanımlanabilir.”

Dolandırıcılık suçunun konusuna ilişkin ele alınan değer maddi olmasıdır. Bu maddi değer “mal” ifadesi olarak yer alır. Güveni kötüye kullanma suçunun konusu taşınır veya taşınmaz bir değer olabilir. Örneğin; para, senet, mülk, haksız yere maaş alınması veya haksız yere ameliyat yapılarak kazanç elde edilmesi dolandırıcılığın maddi konusudur. Ancak sahte davranışlarla manevi bir çıkar sağlanması suçunun konusunu oluşturmaz. (Parlar, 2015:17). Suçun faili, kendisine veya bir başkasına yarar sağlamak için kasıtlı olarak hileli davranışlarda bulunan kişiye denir. Organize suçlarda suçun faili en az üç kişidir. Mağdur ise suç konusu üzerinde hakkı bulunan, faile güven duyan ve güveni sarsılan kişidir (Meran, 2011:24). Dolandırıcılık suçunu diğer suçlardan ayıran hilelide olsa mağdurun elde edilen rızasıdır. İradesi sakatlanan mağdur kendi zararına failin yararına olacak şekilde bir tasarrufun gerçekleştirilmesidir. Kanunda hileli davranışlar konusunda bir açıklama yapılmamıştır ancak bir kimseyi aldatma ve çıkar sağlama gereğinden söz edilmiştir (Korkmaz, 2020:4).

Nitelikli dolandırıcılık suçu ekonomik suçlar arasında yer almaktadır. Organize suç, doğrudan mali suçlar arasında görülmemesine rağmen ekonomik suçların çoğunu bünyesinde barındırmaktadır. Budak ve Çetin'in (2011:2) de belirttiği gibi aşağıda yer alan suç türleri organize suçun mali suçları da bünyesinde barındırdığı örneklerdir:

- ✓ Yozlaşmaya bağlı Suçlar
- ✓ Dolandırıcılık
- ✓ Para aklama
- ✓ Fikri mülkiyet hırsızlığı
- ✓ Kimlik hırsızlığı
- ✓ İnternet suçları.

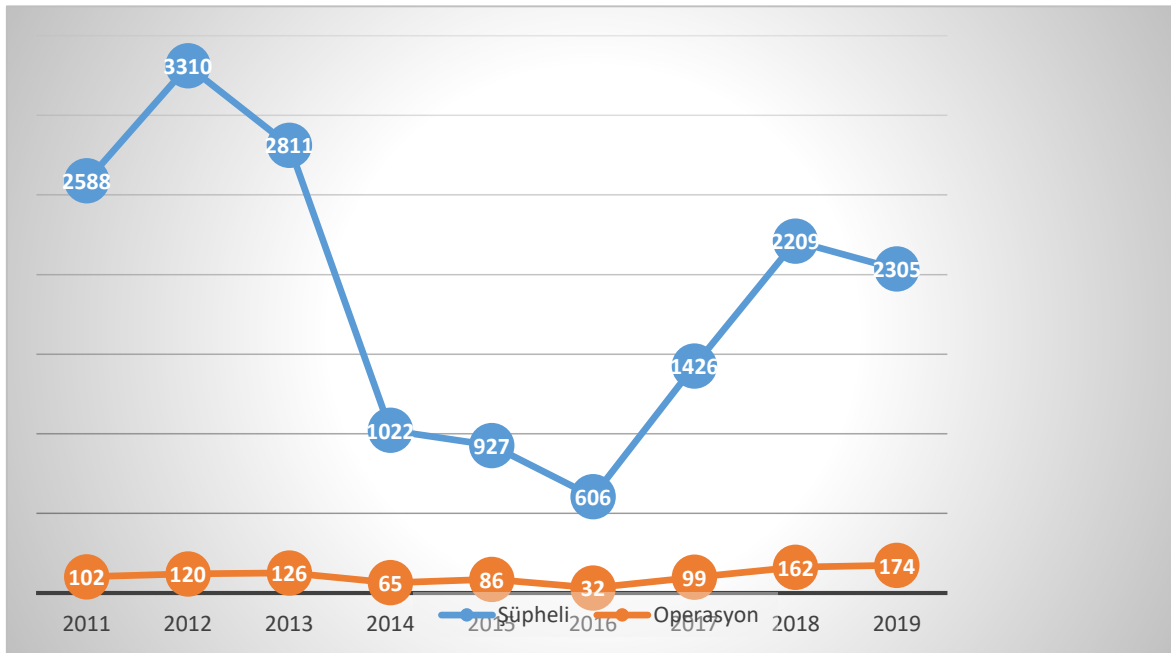
Nitelikli dolandırıcılık suçlarında teknolojinin de ilerlemesiyle birlikte hile aracı olarak bilişim sistemleri (bilgileri otomatik işleme tabi tutan sistem) daha çok kullanılmaya başlamıştır. Banka kartları, post cihazları, cep telefonları yani manyetik olan şeylerin bilgilerini otomatik olarak işleme tabi tutar. Bu durum suçun işlenmesini kolaylaştıracağından TCK'nda cezada ağırlaştırıcı bir neden olarak görülmektedir (Korkmaz, 2020:4). Şöyle ki nitelikli dolandırıcılığın odak noktası, çeşitli hile araçlarını ya da insanların zafiyetlerini kullanarak maddi çıkar sağlanmaktadır. Bu durum mağdur sayısının artmasına ve ülke ekonomisine zarar vermektedir. Dolayısıyla ekonomik suçlarla mücadelede korunmak istenen sadece mağdur kişi değil, ekonomik sisteminde işleyişidir. Ekonomik suçların sonucunda rekabet eden bir piyasadan bahsetmek güçleşmektedir. Ülkenin vergi kaybının önlenmesi, gelir dağılımındaki adaletin korunması, kayıt dışılığın önüne geçmek, ticari ve ekonomik hayatın düzgün işlemesi için ekonomik suçlarla mücadele şüphesiz önem arz etmektedir. (EGM-KOMDB, 2012:1).

5. ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde 2011-2019 yılları arasında organize suç ve nitelikli dolandırıcılık suçlarına ait Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan veriler analiz edilecektir.

5.1. 2011-2019 Yılları Arasında Organize Suç Verilerinin Analizi

Bu bölümde 2011-2019 yılları arasında organize suç verileri; şüpheli ve operasyon sayıları, illere göre dağılımı, şüphelilerin eğitim durumları ve yaş aralıkları grafiklerle gösterilmiştir.

Şekil 1: 2011-2019 yılları arası organize suç operasyon ve sayıları

Kaynak: <https://www.egm.gov.tr/kom/raporlarimiz>

Organize suçlarla mücadelede operasyon ve şüpheli sayıları, 2014 ve 2016 yıllarında belirgin biçimlerde düşüş göstermektedir. 2014 yılındaki bu düşüşün nedeni önceki birkaç yıldaki çalışmaların etkin ve kararlı

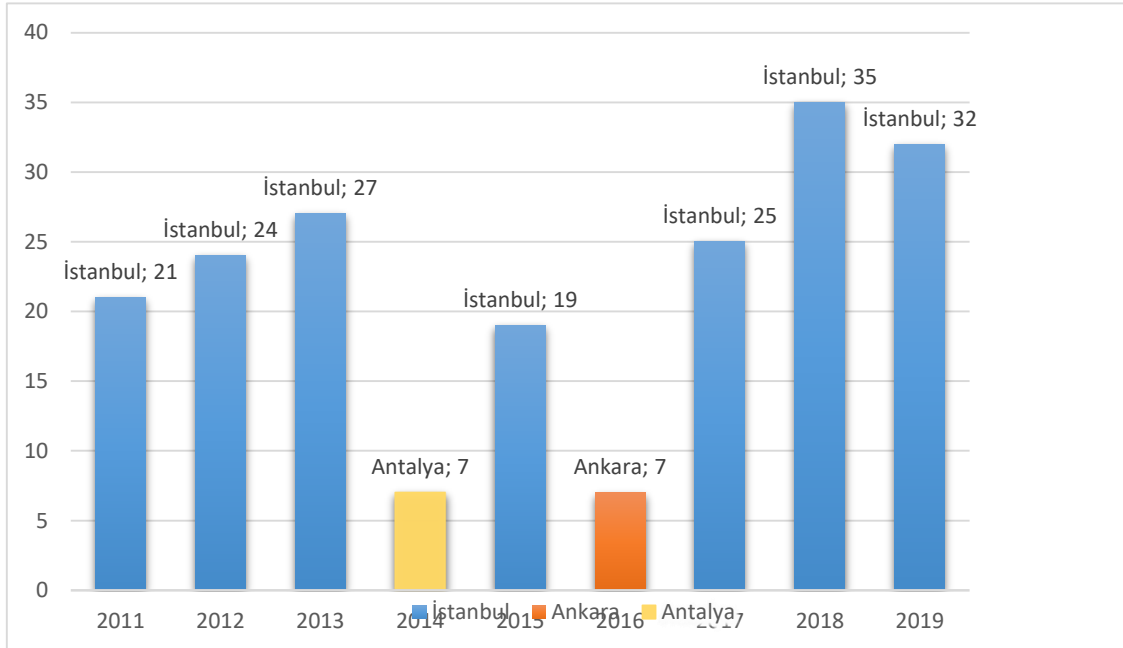

bir şekilde yürütülmesi olarak ifade edilebilir. 2016 yılındaki operasyon ve şüpheli sayılarının azalmasının temel nedeni, KOM 2016 Raporuna (s.10) göre diğer emniyet birimlerinin yaptığı gibi KOM Daire Başkanlığının da FETÖ ile mücadeleye ağırlık vermesidir. 2016 yılındaki bu düşüşün ardından 2017 ve 2018 yıllarında operasyon ve şüpheli sayılarında yeniden ciddi artışlar görülmektedir.

2017 yılındaki bu artışın sebeplerinden bir tanesi de Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı'nın 2017 yılı raporuna göre FETÖ'ye yönelik yürütülen darbe soruşturmalarında suç örgütünün deşifre edilmesi için Türkiye genelinde geniş çaplı operasyonlar yapılmıştır. Dolayısıyla birçok suç örgütü de bununla beraber çökertilmiştir. Mali suçlarla mücadele kapsamında 7.326, kaçakçılık suçlarla mücadele kapsamında 10.159, organize suçlar kapsamında 137 olmak üzere toplam 17.622 operasyon gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla 2016 yılındaki verilerdeki büyük değişimi bu şekilde açıklayabiliriz. (EGM-KOMDB, 2017:1).

Şüpheli olayların, önceden öngörülerek önüne geçilmesi birçok insanın mağdur olmasını devletin de ekonomik zarar görmesini engellemektedir. Dolayısıyla konu hakkında ihbarlar ve alınan tedbirler şüphesiz büyük önem arz etmektedir. Suçla mücadelede, önemli olan sadece faillerin yakalanması değildir. Suçun ortaya çıkmadan önlenmesi de zararın büyük olmaması açısından son derece önemlidir. Suç önleme çalışmaları, şüpheliler içinde yer alan genç kesimin sicillerinin temiz kalması ve topluma kazandırılması açısından da büyük önem taşımaktadır.

Suç önleme çalışmaları idari kolluk faaliyetleri tarafından sağlanır. Kolluk; kamu düzenini ve güvenliğini korumak, kişilerin huzurlu ve barışçıl bir ortamda hayatlarını sürdürmeleri amacıyla gerçekleştirilen faaliyetlerdir. Esasen kolluk faaliyetleri, kamu düzenini koruyan kamu düzeni bozulduysa eski haline getirmekle görevli ekiplerdir (Arslan, 2018:180). Daha işlenmeden suçun önüne geçmek ve tehlikeyi bertaraf etmek için kolluk faaliyetlerine belirli yetkiler tanınır. Kimlik sorgulama, sulh ceza hâkiminin kararı ve bu kararın gecikmesinde sakınca bulunan hallerde mülki amirin vereceği yazılı emirle üst, araç, ev araması gibi alınması gereken tedbirler alınır (Karakehya, 2008:23). Şekil 1'de görüldüğü gibi şüpheli sayılarına rağmen yapılan operasyon sayılarının az olması alınan tedbirlerin işe yaradığını göstermektedir. Ancak yakalanan şüphelilerin yakalanma süreçlerinde sokakta, otogarda, alışveriş merkezlerinde yapılan gözetim söz konusu şüphe ile alakası olmayan kişiler için de zaman zaman kimlik kontrolü yapılması toplum bütünlüğünde suç mağduru olma korkusunu artırmaktadır. Örneğin bir otobüs yolculuğu sırasında yol kenarında araçtaki herkes için yapılan kimlik kontrolleri gergin ortamlara dönüşebilmektedir. Suçu önleme tedbirleri alınırken sıradan vatandaşların tedirgin edilmemesi için azami gayret gösterilmelidir.

Şekil 2: 2011-2019 yıllarında organize suç operasyonlarının en çok yapıldığı iller.

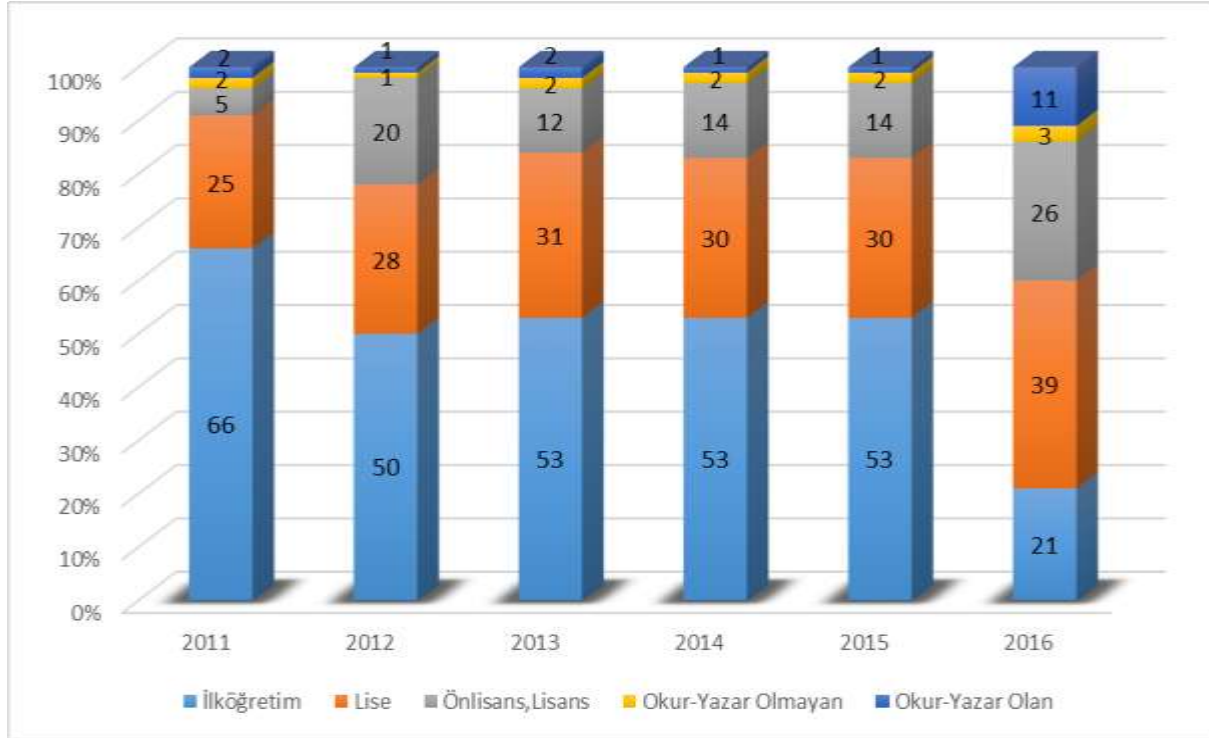
Kaynak: <https://www.egm.gov.tr/kom/raporlarimiz>

2011-2019 yılları arasında İstanbul'un 2014 ve 2016 yılları dışında organize suç operasyonlarında ilk sırada yer aldığı görülmektedir. İstanbul'un operasyonlarda ilk sıralarda yer almasının temel nedeni ekonomik olarak gelişmiş ve ticari faaliyetlerin yoğunluk gösterdiği bir il olmasıdır. Organize suç örgütleri sadece rant

olarak değil nüfus olarak da gelişmiş olan metropol kentleri daha fazla mağdur bulmak için seçerler (EGM-KOMDB, 2017:46). Organize suç örgütleri silah ve mühimmat kaçakçılığı başta olmak üzere birçok suç türünde yurt dışı ile de bağlantılı olarak çalışmaktadır. Ayrıca Türkiye’de, yakalanacaklarını düşündüklerinde işbirliği içerisinde olduğu ülkelere rahatça kaçabilmek için İstanbul’un jeopolitik konumunu kullanmaktadırlar.

2014 yılında; İstanbul’da 6 tane organize suç operasyonu gerçekleştirilirken özellikle turizmin gelişmiş olduğu Antalya ilinde 7 tane operasyon yapılmıştır. Organize suç örgütlerinin turistik bölgeleri seçmelerinde özellikle otopark ve büfe işletmeciliğinden haksız kazanç/rant sağlamaları etkili olmaktadır. Ücretsiz park alanlarında vatandaşlardan tehdit veya zorla para alınmaktadır. Eğlence yerlerinde güvenlik ve vale hizmetleri yürüterek bu alanda etkin oldukları, kamu ihalelerini takip ederek ihalelere giren firma veya ihale yetkililerini tehdit ederek güç kurmaya çalıştıkları tespit edilmiştir (EGM-KOMDB, 2014:99).

Organize suç örgütleri, rantın çok olduğu metropollerde ve ekonomik yönden gelişmiş birçok ilçede faaliyet göstermektedirler. Organize suç örgütleri; kamu ihaleleri, eğlence, turizm, taşımacılık, spor gibi sektörlerde sözde hakemlik hukuku oluşturma, koruma sağlama, anlaşmazlıkları çözme yöntemleri ile haksız çıkar sağlayabilmektedirler. Bu faaliyetleri yürütürken de önlerindeki engelleri aşmak için yasa dışı ve gayri ahlaki her yönteme başvurmaktalardır (EGM-KOMDB, 2017:51). 2016 yılında İstanbul’da 6 operasyon gerçekleştirilirken başkent Ankara’da ise 7 operasyon yapılmıştır. 2016 yılında en yüksek sayıda operasyonun Ankara’da yapılmış olmasının ana nedeni FETÖ ile mücadele kapsamında yapılan operasyonlardır. Nitekim aynı yıla ait raporda suç türlerine göre (EGM-KOMDB, 2016:49) “suç işlemek amacıyla örgüt kurmak” ilk sırada yer almaktadır.

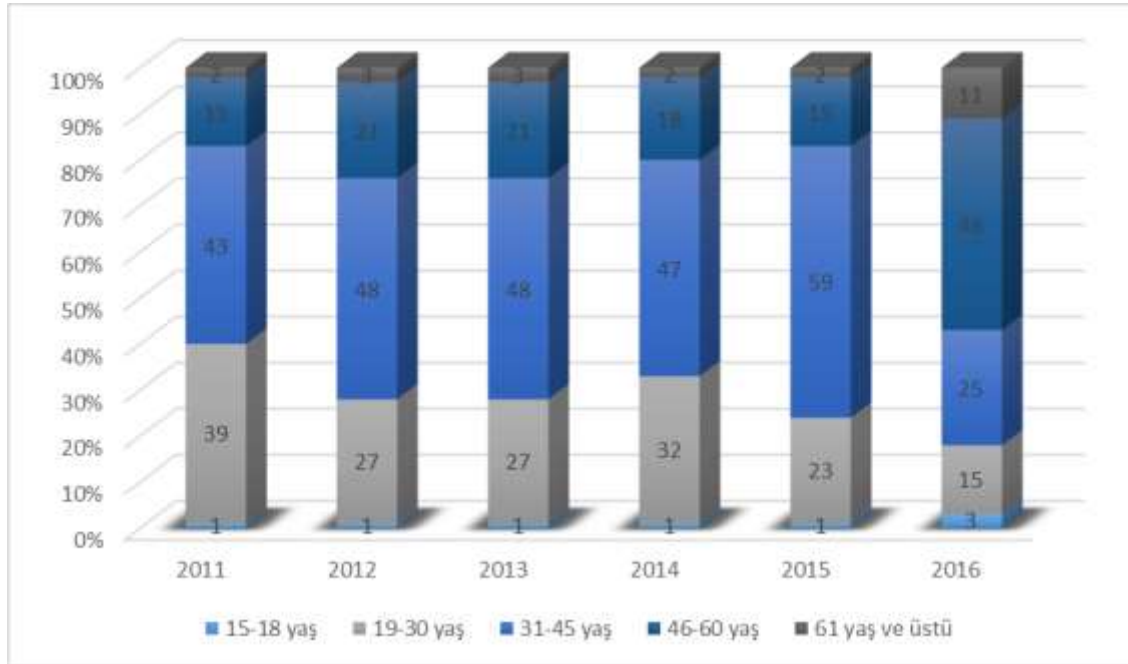
Şekil 3: 2011-2016 yıllarında organize suç operasyonlarında yakalanan şüphelilerin eğitim durum oranları

Kaynak: <https://www.egm.gov.tr/kom/raporlarimiz>

EGM-KOMDB raporlarında 2017, 2018 ve 2019 yıllarına ait organize suç istatistiklerinde yaş ve eğitim verileri yer almamaktadır. 2011-2015 yılları arasında şüphelilerin yarıdan fazlasının eğitim düzeyinin ilköğretim seviyesinde olduğu görülmektedir. Okullar öğrenim çağı ve yaş grupları bakımından en fazla zaman geçirilen ortamlardır. Eğitim yuvaları sadece akademik başarı sağlamak için değil bilhassa öğrencilerin bir bütün olarak gelişimlerini sağlamakla görevlidir. Bu mahiyette eğitim müfredatına organize suçlara karşı bilinç düzeyini artırıcı programlar kazanım olarak hedeflenmiştir. Örneğin; ilköğretim hayat bilgisi dersinde çatışmaları şiddete başvurmadan çözebilme becerisi, sosyal bilgiler dersinde terörizm, irtica, misyonerlik gibi faaliyetlerin bölücü etkisini anlatmak kazanım olarak verilmiştir (Gözübüyük Tamer, 2014:183).

İlköğretim seviyesinde kişilerin organize suç örgütleri içerisinde yer almak istemelerinde sınıf atlama, saygınlık ve bir statü kazanma isteği yatmaktadır. 2016 yılında lise ve ön lisans eğitim seviyesinde olan

kişilerin arttığını görmekteyiz. Bilişim teknolojilerinde yaşanan gelişim yaşamımızı kolaylaştırmasının yanında suç işleyen kişiler için yeni suç yöntemlerini ortaya çıkarmıştır. Bilişim ağlarını kullanarak işlenen suçlar eğitim seviyesi yüksek kişilerin suça katılımını artırmıştır. 2016 yılında yakalanan şüphelilerin eğitim düzeylerinin önceki yıllara göre daha yüksek olmasının nedenleri arasında organize suç operasyonlarında bilişim suçlarının artışı gösterilebilir.

Şekil 4: 2011-2016 yıllarında organize suç operasyonlarında yakalanan şüphelilerin yaşa göre dağılımı.

Kaynak: <https://www.egm.gov.tr/kom/raporlarimiz>

Grafikte organize suç operasyonlarında yakalanan şüphelilerin yaş dağılımlarına bakıldığında; 2011 yılında 19-30 yaş aralığı %39 iken bu oran 2014 yılı hariç giderek azalmıştır. 2012-2015 yılları arasında %50'ye yakın oranlarda 31-45 yaş arası yakalanan şüpheliler dikkat çekmektedir. 2016 yılında ise 46-60 yaş arası yakalanan şüpheli sayısında ciddi artış görülmektedir. 19-45 yaş aralığı bir kişinin en üretken ve kendini geliştirebileceği dönemlerdir. Fakat bu yaş aralığındaki kişiler suç örgütüne aday veya üye oldukları için hem kendileri ve aileleri hem de toplumun huzur ve güvenliği için olumsuz davranışlar sergilemektedirler.

İnsan hayatında gençlik yılları önemli bir yere sahiptir. Bu dönemin özelliklerine enerji, hırs, başarı arzusu, örnek verilebilir. Dolayısıyla gençlik kesimi milletler için potansiyel güç olarak kabul edilir. Bu potansiyel güç milletler üzerinde doğru yönlendirilirse ülkenin gelişimi ve ilerlemesi için olumlu etkiler bırakırken, doğru yönlendirilmediğinde olumsuz etkilere sebep olabilir, ülke bütünlüğünü de riske atabilir. (Şenol, Mazman, 2012:5).

Genç ve orta yaş kuşaklarda güç, tahakküm ve otorite elde etme hayalleri ile yola çıkıp kısa yollardan haksız kazanç sağlamak amaçlanır. Suçun profesyonel bir şekilde işlenebilmesi ve para akışının sürekli olabilmesi için iş birliği ve lidere sağdık kalma yemini ile örgüt içerisinde bulunan hiyerarşik yapının birer üyesi haline gelirler. Belirtmek gerekir ki; organize suç ve nitelikli dolandırıcılık suç türlerinin sonuçlarında ekonomik dengenin bozulması olduğu gibi nedenlerinde de ekonomik sebepler yatmaktadır.

Tüketim kültürü, piyasaya sürülen ürünlere sahip olmamız gerektiği algısını zihnimize yerleştirmektedir. Bu algıya sahip olan ve geliri düşük olan kişiler yaşadıkları toplumda maddi ve siyasi güce kısa yoldan sahip olmak istediklerinde suç örgütlerinin ekonomik ve siyasi gücü son derece etkili olmaktadır. Ekonomik anlamda çekim gücü yüksek olan suç örgütlerine bütçesi dar, eğitimsiz ve genç yaşta olan kişiler sempati beslemektedir (Şenol, 2007:217).

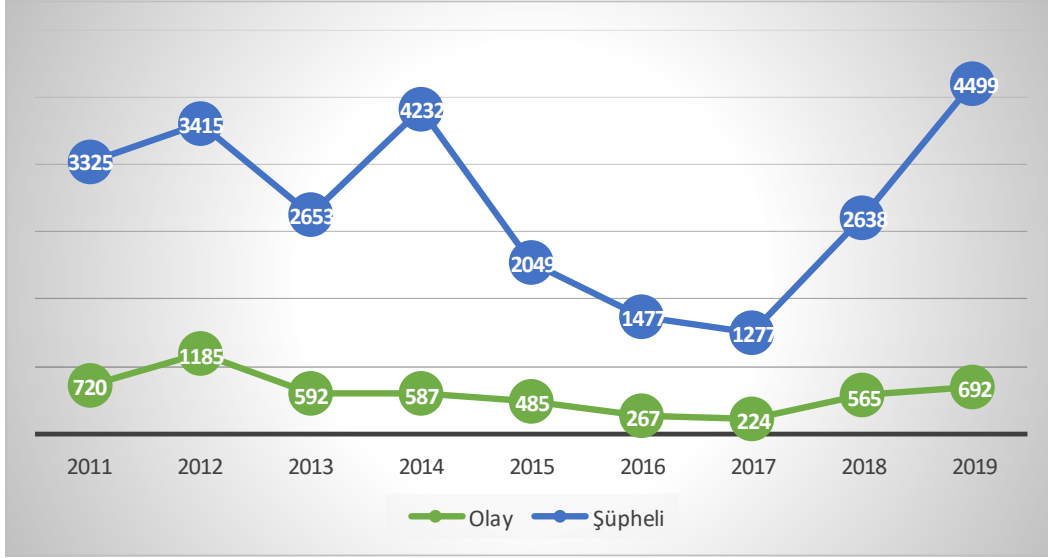
2016 yılı hariç 2011-2015 yılları arasında organize suç operasyonlarında yakalanan şüphelilerin yaş ve eğitim durumları incelendiğinde bu yıllar arasında ciddi farklılıklar olmadığı görülmektedir. 2016 yılında organize suç örgütlerine yönelik yapılan operasyonlarda yaş oranlarının yükselmesinin bir nedeni de örgüte üye olunduğunda artık oradan çıkmanın çeşitli nedenlerle kolay olmamasıdır. Organize suç örgütüne üye birisi, etkin pişmanlık yasasından faydalanmak için teslim olmak istediğinde örgütün işleyişi, lider kadrosu ve diğer üyeleri hakkında bilgi vermek zorundadır. Dolayısıyla örgüt, kendini ele vermemek için, ayrılan ya da ayrılmak isteyen örgüt üyesi hakkında ölüm kararı alabilir. Diğer bir bakış açısı ise, sadece para

kazanmak amacıyla örgüte üye olan kişi söz konusu örgüte dâhil olduğunda gasp, yaralama, kaçakçılık, adam öldürme gibi pek çok suçu işlemeyi peşinen kabul etmiş sayılır. Bu nedenle örgütten ayrılmak isteyen birisi sadece haksız kazanç sağladığı için değil sayılan suçlardan da yargılanacağı için örgütten ayrılması zorlaşmaktadır.

5.2. 2011-2019 Yılları Arasında Nitelikli Dolandırıcılık Suç Verilerinin Analizi

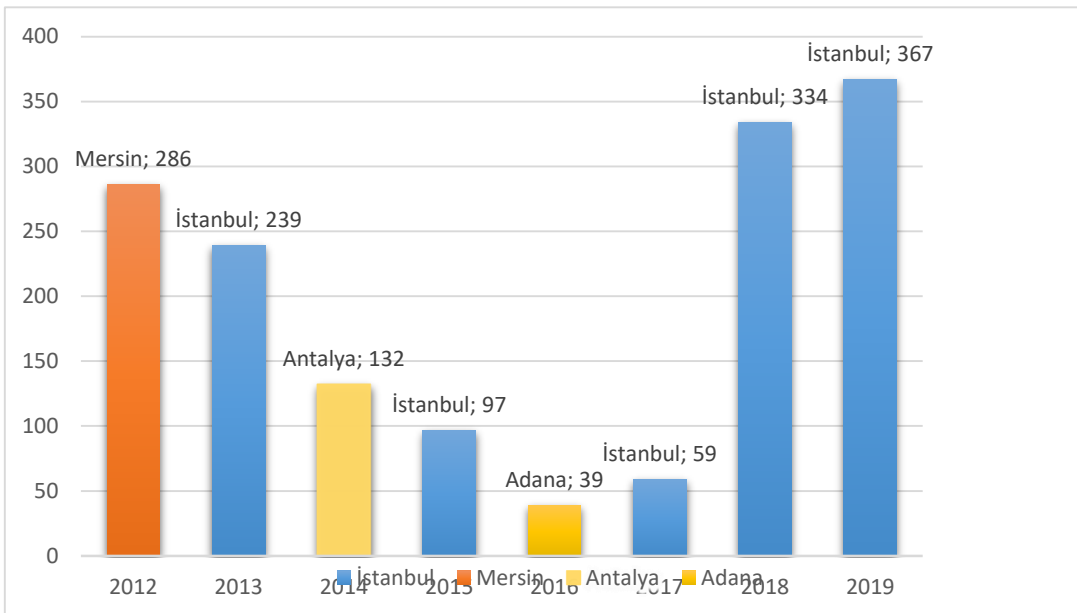
Bu bölümde 2011-2019 yılları arasında nitelikli dolandırıcılık suç verileri; şüpheli ve operasyon sayıları, illere göre dağılımı, şüphelilerin eğitim durumları ve yaş aralıkları grafiklerle gösterilmiştir.

Şekil 5: 2011-2019 yılları nitelikli dolandırıcılık olay ve şüpheli sayıları

Kaynak: <https://www.egm.gov.tr/kom/raporlarimiz>

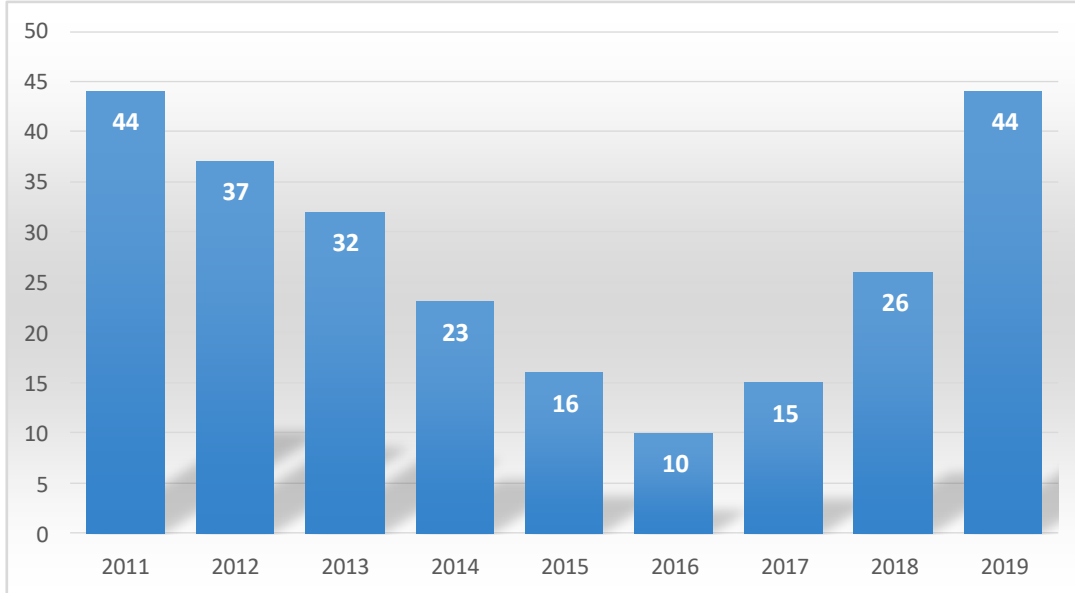
2014 yılından 2017 yılına kadar nitelikli dolandırıcılık olay ve yakalanan şüpheli sayılarında kademeli olarak azalma görülmektedir. Ancak 2017 yılından itibaren hem olay hem de yakalanan şüpheli sayılarında ciddi artışlar görülmektedir. Bu artışın nedenleri arasında “İnternet erişimin yaygınlaşmasıyla beraber insanların sanal ve kolay yoldan para kazanma arzuları” (EGM-KOMDB 2018:14) yer almaktadır. Ayrıca Dünya genelindeki ekonomik ilişkiler ve ticari sistemlerde yaşanan dönüşüm, mal ve para piyasalarındaki ulusal ve uluslararası düzeydeki süratli değişim ile teknolojik gelişmeler, mali suçların işleniş sıklığı ve yöntemlerini de etkilemiştir. Mali suçların yaygınlaşması, serbest pazar ekonomisinin temel dinamikleri olan; serbest rekabet, kişisel girişimler, fiyatların oluşması, mal ve hizmetlerin sunulmasında arz-talep dengesinin sağlanması gibi unsurları tahrip etmekte ve işleyemez duruma getirebilmektedir (EGM-KOMDB 2018:1).

Şekil 6: 2012-2019 yılları nitelikli dolandırıcılık operasyon sayılarına göre il sıralamaları

Kaynak: <https://www.egm.gov.tr/kom/raporlarimiz>

EGM-KOMDB raporlarında 2011 yılına ait verilerde illere göre dağılım yer almamaktadır. 2012-2019 yılları arasındaki nitelikli dolandırıcılık operasyon sayılarının illere göre dağılımına baktığımızda EGM-KOMDB raporuna göre (2012:21) ilk sıralarda ticaretin geliştiği, ekonomik gelirlerin yüksek olduğu Mersin, İstanbul, Antalya ve Adana illerini görmekteyiz. Nitelikli dolandırıcılık vakıaları da nüfus yoğunluğunun daha fazla olduğu ve ekonominin aktif olduğu illerimizde ortaya çıkmaktadır. 2018 ve 2019 yıllarında hem operasyon sayılarında artışlar gözlenmekte hem de İstanbul ili ön plana çıkmaktadır.

Şekil 7: 2011-2019 yıllarına göre nitelikli dolandırıcılık planlı operasyon sayıları

Kaynak: <https://www.egm.gov.tr/kom/raporlarimiz>

Grafikte gördüğümüz planlı yapılan operasyon sayıları genel olarak yapılan nitelikli dolandırıcılık operasyonları ile paraleldir. Ancak plansız yapılan operasyon sayısı fazladır. Örneğin 2019'da İstanbul'da 367 operasyon yapılmış Türkiye genelinde ise sadece 44'ü planlı yapılmıştır. Bu itibarla planlı operasyonların sayılarının artması suç örgütleriyle mücadeleyi artıracaktır. EGM-KOMDB Raporu'na (2019:93) göre "Ülkeleri tehdit eden organize suçlar ve bu suçları tehdit dereceleri, günümüzde ülkelerin demokratikleşme ve kalkınma seviyelerini öne çıkaran en önemli göstergelerden birisidir. Bu bağlamda illegal grupların ortaya çıkmasının önlenmesi, devletlerin otoritelerini tesis edebilmelerine refah ve gelişim seviyelerini artırabilmelerine doğrudan etki etmektedir."

5.3. Organize ve Nitelikli Dolandırıcılık Suçlarının Türk Toplum Yapısı Bağlamında Sosyolojik Değerlendirilmesi

İnsan hayata, aile içerisinde başlamakta ve ölümüne kadar sosyal bir varlık olması gereği faaliyetlerini farklı gruplarda geçirmektedir. Sosyal problemler, grupların fonksiyonlarını tam yerine getirememesinden ya da gruplar arası ilişkilerin bozulmasından doğar. Birey ve grup arasındaki ilişkiler ise bir sistemi oluşturmaktadır. Dolayısıyla toplum, bir toprak parçası üzerinde yaşayan insanların ilişkilerini düzenleyen örgütlenmiş ampirik bir sistemdir. Fonksiyonel anlamda bu sistemin alt dalları vardır. Aile, ekonomi, siyaset, eğitim, din sistemleri gibi. Bu sistemler yapı ve ilişkileri bakımından birbirlerine sıkıca bağlıdır. Sosyal sistem farklı parçalardan oluşan birbirine uyumlu bir bütünlüktür. Birisi üzerinde meydana gelecek bir değişiklik diğer unsurlar üzerinde de etki, etmektedir (Dönmezer, 1999: 4). Suç sosyal sistemin altında bulunan bir fay hattı gibidir. Organize suç ve nitelikli dolandırıcılık suçları diğer kurumları etkilemekle birlikte en fazla aile ve ekonomi kurumunda hissedilmektedir. Şenol'un (2007:213) da belirttiği gibi suç örgütleri ortaya çıktığı sosyokültürel yapılarda çok yönlü ve değişken özellikler gösterdiği saptanmıştır. Genel anlamda bir değerlendirilme yapıldığında ise toplumsal bütünlükten sosyal çözülmeye doğru gidildiğini söyleyebiliriz. Ancak sosyal sistemlerin içerisinde bulunan suç örgütlerinin, bütünlükten tamamiyle yok ettiğini söyleyemeyiz. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, ideale yakın olan bütünlükten uzaklaştığımızda dair ipuçlarının fark edilip değerlendirilerek bozulmanın önüne geçilmesidir.

Organize suç örgütleri kendisine üye toplamak, nitelikli dolandırıcılık örgütleri ise kendisine mağdur bulmak için gayri ahlaki eylemlerde bulunarak insanların güven duygularını istismar etmektedir. Para ve güç elde etme düşüncesi ile örgüt üyesi olan bir kimse yeri geldiğinde cinayet işleyebilmektedir. Dolayısıyla örgütten çıkmak örgüte girmek kadar kolay olmayabilir. Bu kişinin aile hayatının bozulması da yüksek ihtimaldir.

Ailesinin geleceği ve çocuklarının eğitimi için para biriktiren bir kimsenin dolandırılması sadece ekonomik bir kayıp değil aynı zamanda aile içi sorunların baş göstermesi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla illegal yollarla çıkar sağlamak amaçlı işlenen suçların aileye doğrudan veya dolaylı olarak zarar vermesi kaçınılmazdır.

Sağlıklı bir toplum için sağlıklı aileler bunun içinde sağlıklı bireylere ihtiyaç vardır. Aile kurumunun toplumdaki fonksiyonlarını eksiksiz yerine getirebilmesi için ihtiyaçlarının karşılanması gerekir. Karşılanamadığı zaman ailede, yoksulluktan en fazla etkilenen çocuklar ve kadınlar olmaktadır. Dolayısıyla ihtiyaçların karşılanamadığı bir aile bir yuva değil sorunların kaynağı olan bir yer haline gelmektedir. Şu noktada ailelerin gelir düzeyleri aile bireylerinin temel ihtiyaçlarının karşılanmasında oldukça önemli bir rol oynamaktadır (Şenol, Mazman, 2012:2).

Dolandırıcılık suçunun temelinde iyi niyeti suiistimal ve güven ihlali yatmaktadır. Hayatı boyunca dolandırılmayan bireyler dahi günün birinde dolandırılma ihtimali hissederek güven problemi yaşamaktadırlar. Dolandırıcılık gibi doğrudan güven duygusu ile alakalı olan suçlar bireyleri toplumdaki izole eder. Bu da onların günlük rutinlerini değiştirmelerine ve korku duygularının artmasına sebep olmaktadır. Şenol ve Gülver'in (2020:34) tespitlerine göre, güvensizlik ve suç mağduriyeti korkusu başa çıkılması gereken zor duygulardır. Birincil grup ilişkilerimizde bile "dikkat etmezsek zarar görebileceğimiz" konusu hakkında uyarılmamız normalleşmiştir.

Medyada ya da çevremizde insanların sadece güvendiği için mağdur olduğunu gördüğümüzde bizde de mağdur olma korkusu oluşur ve zamanla bu durum bizim günlük davranışlarımızı kısıtlayabilir. Bu mağdur olma korkusu örneğin yolda, toplu taşıma araçlarında insanlara yardım etmemizi ya da tanımadığımız kimseleri misafir olarak kabul etmemizi zorlaştırabilir. Yapmak istediğimiz bağışların doğru yerlere gidip gitmemesi konusundaki endişelerimiz dolandırılma ve mağdur olma korkusundan kaynaklanmaktadır.

Korku öğrenilen bir davranıştır ve bu davranışı güven beklediğimiz toplum içerisinde öğreniriz. Suç korkusu kişinin özgürlüklerinden taviz vermesine neden olabilir. Oysa çağdaş bir toplum yapısında güvenlik için özgürlük, özgürlük için güvenlikten vazgeçilmemelidir. Güvenlik ve özgürlük dengesi kurulurken suç mağduriyeti olma korkusu gerçeği göz ardı edilmemelidir (Ömeroğlu, 2012:334).

Toplumun varlığını sürdürebilmesi için fonksiyonlarını yerine getirebilmesi ve bir arada kalabilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla güvensiz bireylerin oluşturduğu bir toplumda bir arada sağlıklı bir şekilde kalmak son derece güçtür. Toplumsal bütünleşme farklılıklar içerirse de bir toplumun bir arada yaşayabilmesi için gerekli bir olgudur.

Bir ülkenin gelişimi ekonomide yerinin iyi olmasına bağlıdır. Ekonomik özgürlük akabinde refah seviyesi yüksek yaşam standartlarını getirir. Eğitimde, sağlıkta ve sosyal hayatta huzurlu bir yaşam kılar. Haksız kazanç sağlamak amaçlı işlenen mali suçlar ülke ekonomisini ve gelir dağılımını olumsuz açıdan etkilediği açıktır. EGM-KOMDB Raporu'na (2014:79) göre "Haksız kazanç elde etmek amacıyla işlenen bu suç türü, sonuçları itibarıyla devletlerin genel güvenliğine zarar vermekte insanların sosyal ve ekonomik girişimlerini barış içinde yaşama haklarını tehlikeye düşürmektedir."

Organize suç ve nitelikli dolandırıcılık suç gelirleri ekonomide kayıt dışı kalmaktadır. Yasal olmayan faaliyetler, kara para aklama, vergiden kaçınmak Türkiye'de gelir dağılımını bozmaktadır (Yürekli,2017:249). Gelir dağılımındaki eşitsizlik yoksulluk gibi sosyal huzursuzluklara neden olmaktadır. Yoksulluk, asgari yaşam standartlarını koruyamama halidir. En temel ihtiyaçlar olan; beslenme, barınma, sağlık gibi imkânları sağlayabilecek gelir düzeyine sahip olmama durumudur. (Şenol, Mazman, 2012:2).

Dolandırıcılık ve organize suç olguları ile yoksulluk ve zenginlik olguları arasında hem ekonomik hem de toplumsal açılardan ilintiler vardır. Türkdoğan'ın (2015:439) Türkiye'nin toplumsal yapısı üzerine yaptığı analizler yoksulluk ve yoksulluk kültürünün gelişimi hakkında bilgiler içermektedir. O'na göre, yoksulluk kavramının tarih içerisindeki değişimini inceleyecek olursak; yoksulluk ve zenginliğin toplumsal yapıdaki çelişkilerden kaynaklı olduğunu görmekteyiz. Bir ülkede yoksulluk güçleniyorsa karşıtı olan zenginlik kültürü ortaya çıkmaktadır. Her iki kültür de bilindiği gibi tarihsel gelişimlerin bir yansımasıdır. Sanayileşme ve teknoloji yeni burjuvazi sınıfının oluşumuna ve büyümesine olanak sağlamıştır. Coğrafi şartları zor olan kırsal alanlarda yaşayan insanlar okulsuzluk, sağlık imkânlarının olmaması gibi unsurlar sonucunda kente göç etmişlerdir. Yoksulluk kültürü, büyük kentlere kenar mahallelerdeki gecekonducularda yaşayan kesimi oluşturmuştur. Esasen bir toplumda yoksulluk kültürü ve zenginlik kültürü doğru orantılıdır

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Organize suç, yapısında en az üç kişiyi barındıran belirli kural ve kaidelerle hiyerarşik bir yapı içerisinde illegal yollarla para ve güç elde etme amacıyla bir araya gelen bir gruptur. Nitelikli dolandırıcılık ise failin mağduru hileli davranışlarla aldatarak kendisi veya başkası için maddi çıkar sağlamasıdır. Nitelikli Dolandırıcılık suçu mali suçlar arasında yer almaktadır. Organize dolandırıcılık suçu tam olarak mali suçlar başlığı altında yer almasa da amacı doğrudan ekonomik çıkar sağlamaktır. Her iki suç türünde de kısa yoldan para ve güç kazanmak suretiyle illegal ve gayri ahlaki yollara başvurulduğu görülmektedir. EGM-KOMDB 2019 (s.32) raporunda da ifade edildiği gibi, “insanlar, duygu ve düşüncelerine etki edilmek suretiyle aldatılmaları sonucunda çok büyük maddi kayıplar yaşayabilmekte, aynı zamanda mağdurların aile birlikleri ile devlete olan güvenleri sarsılabilmektedir.” Bu suç türleri toplumda birçok insanı mağdur bırakmasının yanında devletin ekonomik sistemini de bozmaktadır. Dolayısıyla bu türden suçlar gelir adaletsizliği, vergi kaçakçılığı, yoksulluk gibi ekonomik ve toplumsal sorunlara sebep olmaktadır. Ayrıca güven ihlali olduğu için insanlar arasında suç mağduriyet korkusu ve toplumdan yalıtılmışlık ortaya çıkmaktadır.

Toplumsal bütünleşmeyi bireyler arasındaki bağlılığın derecesi belirlerken güvensiz bireylerin sayılarının çok olduğu bir toplumda bütünleşme tam olarak sağlanamamaktadır. Bünyesinde çok sayıda suç örgütleri bulunan sistemler, sosyokültürel anlamda değerlendirildiğinde sosyal çözülmenin belirtileri görülmektedir. “Dikkatli olmalıyım, her an kandırılabilirim” duygusu değil birlik, beraberlik, dayanışma ve güven gibi duygular bir toplumu ileri taşıyacak değerlerdir. Özellikle toplumsal dayanışma duygusu önemli bir değer olup buna benzer değerlerin içlerinin boşaltılması toplumsal çözülmeye sebebiyet verir.

2011-2019 yılları arası veriler incelendiğinde; bu iki suç türünün haksız kazanç temelinde, rantın yüksek olduğu metropollerde (İstanbul, Adana, Mersin, Ankara, Antalya) daha sık görüldüğü anlaşılmaktadır. Organize suç örgütü üyelerin yaş dağılımları değişiklik göstermekle beraber 19-45 yaş aralığının çoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. Bilhassa bu yaş aralığındaki kişilerin enerjileri ve başarılı olma potansiyelleri yüksektir. Bu potansiyel ancak doğru kullanıldığında kendisi, ailesi ve ülkesi için faydalı olacaktır. Suç örgütleri ile mücadelede etkili çözümler üretebilmek için özellikle gençleri suça iten faktörleri en aza indirmek gerekir.

Organize suç örgütlerine yönelik yapılan operasyonlarda yakalanan şüphelilerin eğitim durumlarına baktığımızda daha çok ilköğretim ve lise seviyesinde oldukları görülmektedir. Eğitim hayatını sürdürerek bir statü sahip olmak, saygınlık ve yüksek bütçe elde etmek uzun yıllar alabilmektedir. Dolayısıyla kısa yoldan para ve saygınlık kazanmak isteyen eğitim seviyesi düşük kesimde suç örgütlerinde eğilim fazladır. Ancak 2015 ve 2016 yıllarında organize suç ve nitelikli dolandırıcılık şüphelilerinde lise, ön lisans ve lisans eğitim seviyelerinin artması dikkat çekicidir. Bu artışın sebebini bilişim teknolojilerinin kullanılması yoluyla işlenen suçlara bağlayabiliriz. Çünkü teknolojinin ilerlemesi ile kredi kartları, banka kartları, cep telefonları gibi manyetik özellik taşıyan araçlardaki paraların haksız yollardan elde edilmesi kolaylaşmıştır. Bu yöntemle suç işleyen kişiler yazılım bilgisine hakim teknolojik yöntemlere ve beceriye sahiptir. Esasen suçla mücadelede eğitim seviyesinin artırılması önemli bir noktayken eğitim seviyesinin yükselmesi özellikle bilişim suçlarında artışa sebebiyet vermektedir. Dolayısıyla eğitim müfredatlarında; toplum huzur ve güvenliği, dayanışma ve yardımlaşma gibi konular daha fazla yer almalıdır.

Organize suç örgütleri dönemin şartlarına göre yapısal değişiklikler gösterebilmektedir. Önceden daha çok hemşerilik ve akrabalık etrafında bir araya gelirken günümüzde daha çok lider etrafında örgütlenilmektedir. Örgüt liderleri ve yöneticileri halk nezdinde sempati toplamaya çalışırlar. Doğal afetler ve deprem gibi durumlarda halka maddi yardımlar yaparak medyayı da kullanarak kahraman gibi gözükmeye çalışırlar.

Organize ve nitelikli dolandırıcılık suçlarıyla mücadelede başarı sağlanabilmesi için mücadelenin süreklilik arz etmesi gerekmektedir. Mücadele sadece ulusal sınırlar içerisinde değil uluslararası arenada da sürdürülmelidir. Teşkilatlar arası eşgüdümü güçlendirerek ve bilgi akışını sağlayacak şekilde uluslararası iş birliği sağlanmalıdır.

Hukuki açıdan organize suçların finans kaynakları kesilmeli ve suçtan elde ettikleri gelirlere devlet tarafından el konulmalıdır. Suç işlemek amacıyla paravan şirketler kurma, belgede sahtecilik, kara para aklama gibi suçlara engel olunmalıdır ki suç faaliyetleri ilerlemesin.

Bilişim suçlarının azaltılması için ön lisans ve lisans eğitimini tamamlamış olan bireylerin eğitim alanlarıyla ilişkili istihdamı artırıcı ekonomik faaliyetler artırılmalıdır. Böylece işsizlik ve yoksulluk nedeniyle suç örgütlerine katılma ya da hileli davranışlarla haksız kazanç sağlanmasının önüne geçilmiş olunur.

Nitelikli dolandırıcılık suçlarını tanımlayan TCK MADDE-158’de yer alan hususların yaşanmaması ve olası vakıalarının azalması için halkın farklı kanallardan bilgilendirilmesi önem arz etmektedir. Hayatımızda önemli bir yer tutan sosyal medya araçları üzerinden kişisel bilgilerin paylaşılmaması gerekmektedir. Kredi kartı ve çek gibi elektronik para yerine geçen araçları kullanırken güvenlik önlemleri artırılmalıdır. Suç mağduru olma korkusu olmadan yaşayabilmemiz için suçla mücadelede kolluk kuvvetleri, hukuk mercileri, medya organları, eğitim kurumları ve ilgili devlet bürokrasi iş birliği içerisinde çalışmalıdır.

KAYNAKÇA

- Abadinsky, H. (2007). Organized Crime, Ninth Edition, New York.
- Arslan, M. (2018). “İdari Kolluk Uygulamalarında Kolluk Kuvveti Anlayışından Kolluk Hizmeti Anlayışına Geçiş”, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (52): 175-196.
- Bozkurt, V. (2018). Değişen Dünyada Sosyoloji, Ekin Yayınevi, Bursa.
- Budak, S. & Çetin, B. (2011). “İcra ve İflas Kanunu’na Muhalefet ve Dolandırıcılık Suçları”, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, (13):95-102.
- Dönmezer, S. (1999). Toplum Bilim, Beta Yayınevi, İstanbul.
- Dursun, H. (2001). Organize Suça Genel Bir Bakış, Ankara.
- EGM-KOMDB Raporları (1993-2019), www.egm.gov.tr/kom/raporlarimiz
- Gözübüyük Tamer, M. (2014). “Organize suçlarla Mücadele (Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Alınan Önlemler)”, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 16(1) :181-187.
- Günşen İçli, T. (2016). Kriminoloji, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Karakehya, H. (2009). “Gözetim ve Suçla Mücadele: Gözetimin Tarihsel Gelişi İle Yakın Dönemde Gerçekleştirilen Hukuki Düzenleme ve Uygulamalar Bağlamında Bir Değerlendirme”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2011(58):320-357.
- Korkmaz, F. (2020). “Dolandırıcılık Suçunun Bilişim Sistemlerinin Araç Olarak Kullanılması Suretiyle İşlenmesi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1(3):1415-1436.
- Meran, N. (2016). Dolandırıcılık Sahtecilik Güveni Kötüye Kullanma, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Ömeroğlu, Ö. (2012). “Suç Korkusu Cezanın Caydırıcılığı ve Küçük Sırlar”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 16(4): 1-42.
- Özerkmen, N. & Kâhya Y. (2008). “Organize Suç Örgütlerinin Oluşumunda Hemşehrilik İlişkilerinin Rolü”, Polis Bilimleri Dergisi, 10(4): 15-42.
- Parlar, A. (2015). Türk Ceza Hukukunda Dolandırıcılık Suçları, Bilge Yayınevi, Ankara.
- Şenol, D. & Gülver Ö. (2020). “Suçun Sosyal Psikolojik Maliyeti: Suç Korkusu ve Suç Korkusuna Neden Olan Faktörler”, Toplum ve Kültür Araştırma Dergisi, (5):25-41.
- Şenol, D. & Mazman, İ. (2012). “Yoksulluğun Getirdiği Çocuk ve Genç İşgücü”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(3): 1-18.
- Şenol, D. (2007) “Türkiye’de Organize Suçlar ve Halkın Teveccühü”, Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, (1) :208-223.
- TCK, Türk Ceza Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5237&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Tümerkan, S. (1987). Dolandırıcılık Suçu, Kazancı Kitap Ticaret, İstanbul.
- Türkdoğan, O. (2015). Türk Toplum Yapısı, Çizgi Yayınevi, Konya.
- Usta, A. (2016). Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Lisans Yayınevi, İstanbul.
- YÖK, Yüksek Öğretim Kurumu, www.yok.gov.tr
- Yürekli, Ö. (2017). “Türk Kamu Yönetiminde Yolsuzluğun Analizi”, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (4): 1-32.